

УДК 340.12.

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-4\(10\)-252-262](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-4(10)-252-262)

Удовенко Жанна Володимирівна доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального та кримінального процесуального права, Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, 04655, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Руденко Наталія Віталіївна студентка 3-го року навчання бакалаврської програми, Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, 04655

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню потенційних переваг та недоліків впровадження системи штучного інтелекту в правосуддя України. Проведений аналіз досліджень українських та закордонних фахівців в галузі права, які присвятили увагу темі штучного інтелекту в правосудді. Стаття є актуальною в контексті стрімкого розвитку комп'ютерних технологій та їх використання в різних сферах життя, а інтеграція системи штучного інтелекту в правову сферу наразі є необхідністю. У зв'язку з недосконалістю сучасної правової системи та високим рівнем корупції в Україні, використання штучного інтелекту в правосудді є важливим напрямком для покращення роботи судової гілки влади.

На основі наукових досліджень та закордонної практики впровадження та використання штучного інтелекту були висвітлені позитивні аспекти його використання в правосудді, такі як підвищення швидкості та ефективності судочинства, зменшення впливу людського фактору під час прийняття рішень, розвантаження суддів та покращення якості надання юридичних послуг. Водночас, з використанням штучного інтелекту в правосудді пов'язані певні виклики, невирішеність яких може гальмувати процес розвитку впровадження комп'ютерних технологій. Було проаналізовано і встановлено низку потенційних негативних наслідків застосування штучного інтелекту в правосудді України, зокрема, невизначеність питання правосуб'єктності штучного інтелекту, відсутність нормативного регулювання його місця під час здійснення судочинства та відповідальності за неправомірні рішення. Також було встановлено, що система штучного інтелекту може порушувати

фундаментальні права людини, а суше застосовування писаних норм штучним інтелектом й відсутність людського фактору (емпатії) під час розгляду справ можуть призвести до порушення справедливості.

Ключові слова: штучний інтелект, комп'ютерні технології, судочинство, міжнародна практика, національне законодавство, перспективи, загрози.

Udoenko Zhanna Volodymyrivna Doctor of Law, Associate Professor, Department of Criminal Law and Law of Criminal Procedure, National University of «Kyiv-Mohyla Academy», <https://orcid.org/0000-0002-4100-0723>

Rudenko Nataliia Vitaliivna 3rd-year student of the bachelor's program, National University «Kyiv-Mohyla Academy»

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE IMPLEMENTATION OF AN ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEM IN THE JUDICIARY OF UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the study of the potential advantages and disadvantages of introducing an artificial intelligence system in the Ukrainian justice system. The author analyzed the studies of Ukrainian and foreign legal experts who have focused on the topic of artificial intelligence in justice. The article is relevant in the context of the rapid development of computer technologies and their use in various spheres of life, and the integration of artificial intelligence into the legal sphere is now a necessity. Due to the imperfections of the current legal system and the high level of corruption in Ukraine, the use of artificial intelligence in justice is an important area for improving the work of the judiciary.

Based on scientific research and foreign practice of introducing and using artificial intelligence, the article highlights the positive aspects of its use in justice, such as increasing the speed and efficiency of judicial proceedings, reducing the influence of the human factor in decision-making, relieving judges and improving the quality of legal services. At the same time, there are certain challenges associated with the use of artificial intelligence in justice, the unresolved nature of which may slow down the development of computer technology implementation. The author analyzed and identifies several potential negative consequences of the use of artificial intelligence in the Ukrainian justice system, such as the uncertainty of the legal personality of artificial intelligence, the lack of regulatory framework for its place in the judicial process and liability for unlawful decisions. It was also established that the artificial intelligence system may violate fundamental human

rights, and the strict application of written rules by artificial intelligence or the lack of a human factor (empathy) in the consideration of cases may lead to a violation of justice.

The conclusions of the article «may be useful for developing a strategy for introducing artificial intelligence into the Ukrainian justice system.

Keywords: artificial intelligence, computer technology, justice, international practice, national legislation, prospects, threats.

Постановка проблеми. Нині рівень розвитку та вдосконалення комп'ютерних технологій досяг рівня, коли він може позмагатися з «людським розумом» і навіть замістити його у певній роботі. Вже не можна уявити своє життя без таких сучасних особистих помічників як Siri, системи спам-фільтрування електронної пошти або прокладання маршруту за допомогою програми «Google maps». Саме штучний інтелект підвищив рівень життя людей, є визначним досягненням останнього десятиліття, і ймовірно буде невід'ємною частиною наступних століть. Такі програми роблять повсякденне життя більш зручним і дають можливість виконувати роботу швидше та ефективніше. Не дивно, що питання провадження штучного інтелекту в різні сфери життя є доволі обговорюваним серед фахівців, а ідея модернізації, шляхом інтеграції систем штучного інтелекту, не оминула і правову сферу України. Наразі постає питання, які існують потенційні переваги та недоліки впровадження системи штучного інтелекту в правосуддя України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання штучного інтелекту в правосудді було присвячено належну увагу українськими та закордонними фахівцями в галузі права. Тему розглядали та аналізували О.Є. Радутний, Фусо Джові Боемаа, Шаї Данцігер, Флоренц Гізель Джонатан Левав, Дорі Рейлінг, Бенджамін Чен Джоель Тіто та інші науковці.

Метою статті є дослідження і встановлення позитивних та негативних наслідків інтеграції штучного інтелекту в правосуддя України, шляхом аналізу закордонного досвіду, робіт національних та закордонних фахівців та власного бачення цього питання.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що визначення штучного інтелекту (далі – ШІ), надане Європейською комісією у 2018 році, найліпше розкриває його суть та наголошує на сильних аспектах. У своєму погодженому плані зі ШІ (COM/2018/795 final) було зазначено: «штучний інтелект відноситься до систем, які демонструють інтелектуальну поведінку, аналізуючи своє оточення та вживаючи заходів - з певним ступенем автономності - для досягнення конкретних цілей» [1, с. 1]. Завдяки своїм властивостям як можливість автономного навчання та швидкість, ШІ є доволі

обговорюваним об'єктом серед міжнародних акторів щодо його інтеграції в роботу держави. Однією з таких сфер, де активно проводяться дискусії та реформи щодо використання ШІ, є кримінальне провадження.

Оскільки деякі провідні країни світу як США, Великобританія вже почали застосовувати ШІ в судовій системі, то постала необхідність проведення стандартизації використання ШІ. Основний документ, який був розроблений у 2018 році Радою Європи є Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту в судовій системі та її середовищі, яка закріплює 5 фундаментальних принципів використання ШІ:

принцип поваги до фундаментальних прав;

- ✓ принцип недискримінації;
- ✓ принцип якості та безпеки;
- ✓ принцип прозорості;
- ✓ неупередженості та чесності;

✓ принцип «під контролем користувача», тобто слід виключити директивний підхід і забезпечити такі умови, щоб користувачі були поінформованими щодо своїх прав та всіх дій, які пов'язані з ними та мали можливість контролювати зроблений вибір [2, с. 7]. Водночас Європейська комісія Ради Європи з ефективності правосуддя розробила та ухвалила план дій на 2022-2025 роки, метою якого є супровід держав та судів в успішному переході до цифровізації правосуддя відповідно до європейських стандартів.

Таким чином, нові технології, їх швидкість розвитку вимагають такої ж динамічності та інтенсивності у сфері права, щоб законодавчо закріплювати принципи роботи комп'ютерних інновацій.

Створення та розвиток ШІ є одним із найбільших досягнень за останні століття. Логічно, що зростає рівень зацікавленості застосування ШІ в галузі права. Під час цього аналізу було взято до уваги досвід США, які розвивають й інтегрують ШІ в процес судочинства.

Першим позитивним аспектом є об'єктивність розгляду справи з виключенням деяких людських чинників. Джером Франк зазначав: правосуддя - це «те, що суддя з'їв на сніданок» [3, с. 6889]. У статті «Сторонні фактори в судових рішеннях» автори проводять аналіз судових рішень і надають докази, що «ймовірність сприятливого рішення [для підсудного] більша на самому початку робочого дня або після перерви, ніж пізніше у послідовності справ» [3, с. 6890]. Вважаємо, що використання ШІ є додатковим інструментом для винесення об'єктивного рішення, яке не базується на людських почуттях чи стані здоров'я.

Іншим позитивним аспектом є швидкість розгляду справ. У 2019 році Пекінський інтернет-суд анонсував запуск онлайн-центру судових розглядів, який застосовує ШІ в ролі судді, який має жіночий образ, голос, міміку та рухи [4].

Пекінський інтернет-суд зазначає, що використання даного технічного прориву допоможе суддям сконцентруватися безпосередньо на їхній роботі, тоді як суддя зі ШІ допоможе робити рутинну роботу [4]. У Китаї існують інші програми ШІ, які допомагають здійснювати судочинство швидше. Наприклад, мобільний міні-суд, кількість користувачі якого в 2020 році досягла більше 3 млн осіб, а суди по всій країні використали цей додаток для розгляду понад 2.14 мільйонів справ [5]. Бенджамін Чен наголошує на користі ШІ у правосудді, оскільки китайські суди завалені мільйонами справ, а внутрішні правові реформи призвели до різкого збільшення навантаження [6, с. 1].

Незважаючи на те, що система ШІ має низку позитивних ознак, які вже є частиною правосуддя у низці країн, існують загрози з точки зору порушення фундаментальних прав людини.

Прикладом цієї проблематики програма COMPAS, яка здійснює обробку заповнених анкет правопорушників та надає інформацію щодо ризику рецидивізму. У розслідуванні, яке опублікувало ProPublica, було доведено наявність порушення низки невід'ємних прав людини. Автори публікації дійшли висновку, що «система COMPAS нерівномірно передбачає рецидив між статям» [7]. Проте, найнебезпечнішим наслідком використання цієї програми стало виявлення ознак расової дискримінації. Дослідники порівняли статистику оцінки для темношкірих та білошкірих людей й довели, що «темношкірі обвинувачені отримували на 77,3 % більш високий бал насильницького рецидивізму» [7].

Наступною негативною ознакою інтеграції ШІ є відсутність емпатії у комп'ютерних технологій. Звісно, суд має бути незалежним та об'єктивним, але водночас, людський фактор іноді відіграє важливу роль саме для справедливого винесення рішення. Прикладом важливості розгляду справи людиною є рішення судді Франка Капріо. Правопорушником був 96-річний чоловік, який перевищив швидкість у шкільній зоні, коли відвозив до лікарні свого 63-річного сина, що хворий на рак. Розглянувши справу, суддя звільнив чоловіка від покарання у вигляді штрафу [8]. У своєму інтерв'ю Франк Капріо зазначив: «... я вважаю, що брати до уваги всі супутні обставини замість суворого тлумачення закону – це просто людська справа, це означає виявити певне розуміння, певне співчуття та деяке розуміння до людей, які постають переді мною» [9].

Таким чином, з одного боку, ШІ надає країнам можливість швидше і якісніше розглядати справи, забезпечує більш безсторонні умови прийняття рішень. З іншого боку, комп'ютерні технології створюють загрози для прав людини, за які так багато боролось суспільство. Посилення прізви дискримінації, порушення принципу невинуватості - це вже є реальними негативними наслідками.

Питання інтеграції ШІ в правосуддя не оминула і Україну, яка стала на шлях свого розвитку й стандартизації відповідно до європейських норм і вимог. Одним із головних завдань є вдосконалення судової системи, оскільки ця гілка влади дискредитована в очах українського суспільства.

Що стосується недоліків впровадження ШІ в правосуддя України – це загроза розвитку та вдосконалення національних законів. Джоель Тіто зазначає: «закон -це організм, що розвивається...» [10]. Таким чином, коли є проблема, що відповідний закон не може в повній мірі захистити потерпілого, то суди вищих інстанцій починають роз'яснювати положення писаної норми, що свою чергу дає змогу здійснювати судову правотворчість і зміцнювати національне законодавство. Прикладом важливості судового тлумачення є проблема застосування і притягнення до відповідальності за статтею 126-1 КК України щодо домашнього насильства. Основною причиною невідомості даної норми є ознака систематичності. Судді різних інстанцій намагалися проаналізувати статтю з практичної площини, але бачення щодо визначення систематичності було у всіх різне. В одних рішеннях було зазначено, що це «від двох і більше злочинів» [11], але Верховний Суд встановив, що систематичне насильство «вважається з моменту ... насильства втретє» [12]. В цьому контексті, погоджуємося з думкою Джоель Тіто, що завдання суддів полягає не тільки в становленні справедливості та захисту прав потерпілих, а й у процесі, який одночасно пише та роз'яснює закон [10]. В свою чергу, ШІ приймає рішення на основі існуючої практики, а отже, «... алгоритми машинного навчання можуть увічнити існуючу дискримінацію або відтворити минулі помилки» [13, с. 17].

Наступна проблема є невизначеність питання правосуб'єктності ШІ та його відповідальності за свої рішення. Деякі фахівці вважають, що ШІ не може нести кримінальну відповідальність, оскільки він не має такої складової як вина, а отже, відповідальність за дії програмних агентів покладається на комерційні корпорації, виробників або користувачів [14, с. 145-147]. Інші вчені, як от О. Є. Радутний, вважають, що ШІ вже можна розглядати як суб'єкта кримінальної відповідальності. Він зазначає: «штучний інтелект, фізично втілений в об'єкт робототехніки, повинен розглядатися в якості суб'єкта правовідносин ... десь посередині між юридичними і фізичними особами ...» [15, с. 129], а отже, має всі підстави нести відповідальність, передбаченим КК України [15, с. 131]. Схожу думку висловлюють С. Ф. Денісов і В. Г. Павлов, що «ШІ слід наділити обмеженою правосуб'єктністю ... в частині наділення автономного ШІ обов'язком нести відповідальність за завдану шкоду та негативні наслідки» [16, с. 197].

Водночас, переваги використання ШІ в системі правосуддя є беззаперечними. Комп'ютерні технології вже можуть мати позитивний вплив

на роботу судів та покращення рівня надання судових послуг населенню. Головним досягненням застосування ІІІ є розвантаження судів та зменшення об'єму роботи на кожного представника Феміди.

Олег Прудивус підкреслив: « ... кадровий дефіцит – це не просто проблема, це майже катастрофа. ... наразі в Україні кількість суддів, які здійснюють правосуддя, становить лише 65 %. Не вистачає понад дві тисячі суддів» [17]. Не дивно, що рівень навантаження на суддів є просто непомірним. Як зазначила Є. А. Жерьобкіна, протягом 2021 року один суддя в середньому за рік розглядав 600 справ [18]. Результатом такої кадрової проблеми є те, що особи, які звертаються до суду для захисту своїх прав, роками не можуть отримати результату [19].

Хочемо підкреслити, що в Україні існують всі можливості для подальшого розвитку комп'ютерних технологій, які можуть працювати на благо країни. Нині вже існують програми, які мають певний набір характеристик ІІІ і допомагають юристам і суддям перед та під час судового процесу. Прикладом може слугувати Verdictum Ligazon, який може проаналізувати процесуальний документ, а також спрогнозувати потенційне вирішення спору з огляду на позовну заяву та попередню судову практику [20]. Вважаємо, такі новітні технології допоможуть розвантажити суддів, оскільки сторони зможуть виправити вагомні помилки позову ще до моменту його подачі в суд і тим самим зменшити випадки зайвої роботи для представників Феміди.

Таким чином, існують певні загрози надмірного використання комп'ютерних, як от зменшення рівня судової правотворчості або невирішеність питання відповідальності за неправомірне рішення системою ІІІ. Водночас, винайдення ІІІ є одним із найбільших технологічних проривів, який не омине й правову сферу. Надважливим під час запровадження нових систем є суворе дотримання принципу верховенства права [21, с.501].

Висновки. Тема ІІІ в правосудді є доволі актуальною для сучасної України. Багаторічний занепад судової системи, дискредитація судової влади в очах суспільства - ці всі аспекти показали нагальну потребу в модернізації і перезапуску правосуддя. Вважаємо, що інтегрування ІІІ зможе допомогти вирішити більшість проблем і прогалин, від яких наразі потерпає судочинство.

Позитивними сторонами впровадження ІІІ є покращення швидкості та ефективності: Системи ІІІ можуть швидко та ефективно обробляти великі об'єми інформації та розраховувати рішення на основі попередніх прикладів. Це дозволяє зменшити час, необхідний для обробки справ та зменшити витрати на розгляд справ.

Покращення точності: Системи ІІІ можуть аналізувати велику кількість інформації та знаходити відмінності, які людське око може пропустити. Вони

можуть забезпечити більш точні рішення, що допоможе знизити кількість помилок, пов'язаних з людським фактором.

Покращення доступності до правосуддя: Системи ШІ можуть допомогти забезпечити доступність до правосуддя, особливо для людей, які мають обмеження у фізичному русі або живуть в віддалених районах. Застосування технологій дозволяє знизити витрати на поїздки до суду та забезпечити доступ до судової системи з будь-якого місця з Інтернет-з'єднанням.

Зменшення впливу стереотипів: Штучний інтелект не має стереотипів, що можуть впливати на рішення людей. Це допомагає забезпечити більш об'єктивні рішення, що не будуть залежати від особистих переконань та стереотипів.

Збереження часу та зусиль: Застосування ШІ допомагає знизити час та зусилля, необхідні для підготовки справ та забезпечення доступу до правосуддя. Це дозволяє звільнити час для розгляду

Розвантаження суддів від надмірної кількості справ. Люди роками не можуть отримати рішення не через проблему кваліфікованості суддів, а саме через їх навантаження.

Результатом є покращення рівня надання судових послуг населенню і збільшення довіри до роботи суду.

Водночас, аналіз закордонного досвіду дає практичне розуміння потенційних загроз цифровізації судової влади.

Акцент на об'єктивність: ШІ може розглядатися як нейтральний інструмент, але насправді він може містити певний рівень прихованої суб'єктивності. Наприклад, алгоритми ШІ можуть бути залежні від попередньої інформації та даних, містити приховану дискримінацію.

Недостатня гнучкість: ШІ може бути обмеженою в здатності розуміти контекст і відтворювати поведінку людини в складних ситуаціях. Це може призвести до недостатньої гнучкості та недостатньої здатності до адаптації до нових ситуацій.

Небезпека витоку даних: Використання ШІ у кримінальному провадженні та правосудді вимагає великої кількості чутливої інформації. Це може призвести до ризику витоку даних та зловживання ними.

Відсутність етичних стандартів: У відсутності етичних стандартів, які регулюють використання ШІ у кримінальному провадженні та правосудді, можуть виникнути етичні проблеми, такі як недостатня захист приватності та можливість використання ШІ для контролю.

Порушення прав людини, гальмування процесу судової правотворчості, невизначеність питання правосуб'єктності ШІ стримують процес швидкої інтеграції ШІ в інститут судової влади.

Однак, вважаємо, що поступове інтегрування ШІ в правосуддя України і його розвиток в якості допоміжного інструменту є важливим завданням, виконання якого допоможе перезапустити українське судочинство, приблизити його до європейських стандартів і підвищити рівень поваги до судів та представників Феміди.

Література:

1. European Commission. Coordinated Plan on Artificial Intelligence. *EUR-Lex Access to European Union law*. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:22ee84bb-fa04-11e8-a96d-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF.
2. European Commission for the Efficiency of Justice. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.
3. Danziger S., Levav J., Avnaim-Pesso L. Extraneous factors in judicial decisions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2011. Vol. 108, no. 17. P. 6889–6892.
4. Beijing Internet Court launches online litigation service center. *Beijing Internet Court*. URL: https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-07/01/c_190.htm.
5. Du G., Yu M. Chinese Courts on Smart Phones. *China Justice Observer*. URL: <https://www.chinajusticeobserver.com/a/chinese-courts-on-smart-phones>.
6. Qiao S., Li Z., Chen B. How Technology is Changing Justice in China. *Judicature International*. 2022. P. 1–8.
7. How We Analyzed the COMPAS Recidivism Algorithm / J. Larson et al. *ProPublica*. URL: <https://www.propublica.org/article/how-we-analyzed-the-compas-recidivism-algorithm>.
8. Rodrigo. Judge Frank Caprio dismisses a speeding violation to a 96 year old man, 2019. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wJB3cXsYYak>.
9. Good Morning Britain. U.S. Judge Went Viral for Dismissing a 96-Year-Old Man's Speeding Ticket | Good Morning Britain, 2019. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9DldTM-2Gj4>.
10. Joel Tito. How AI can improve access to justice. *Centre for Public Impact*. URL: https://www.centreforpublicimpact.org/insights/joel-tito-ai-justice?__hstc=43953530.a297e9b26551b1d4b5596111d5202a20.1678111461963.1678111461963.1678111461963.1&__hssc=43953530.1.1678111461963&__hsfp=1656456446.
11. Вирок Новотроїцького районного суду Херсонської області від 26 травня 2021 р. № 662/824/20.
12. Постанова Верховного Суду України від 25 лютого 2021 р. № 583/3295/19.
13. Florence G'sell. Florence G'sell. *The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence, Global Perspectives on Law and Ethics*, Cambridge University Press. 2022. Chapter 23. P.1-17 URL: <http://surl.li/fhcbh>.
14. Freitas P. M., Andrade F., Novais P. Criminal Liability of Autonomous Agents: from the unthinkable to the plausible. *International Workshop : AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*. P. 145–156.
15. Радутний О. Кримінальна відповідальність штучного інтелекту. *“Інформація і право”*. 2017. Т. 2, № 21/2017. С. 124–132.
16. Денисов С. Ф., Павлов В. Г. Штучний інтелект: теоретичні аспекти кримінальної відповідальності. *Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації*. 2021. С. 194–197.

17. Олег Прудивус: Кадровий дефіцит у судах – це не просто проблема, це майже катастрофа. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1235749/>.

18. Інтерв'ю з головою Господарського суду Сумської області Жерьобкіною Євгенією Анатоліївною. *Господарський суд Сумської області*. URL: <https://su.arbitr.gov.ua/sud5021/pres-centr/news/1256113/>.

19. Голова Касаційного кримінального суду у складі ВС Станіслав Кравченко: Нам буде важко подолати кадрову кризу через звільнення суддів та тривалу процедуру призначення нових. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/interview/1191079/>.

20. Проаналізуйте Ваш позов – дізнайтеся ваші шанси на успіх у судовому засіданні. *Verdictum*. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/prognosis>.

21. Удовенко Ж.В., Желтов А.О., Дотримання прав людини в умовах впровадження штучного інтелекту правосуддя // *Правове регулювання суспільних відносин в умовах сталого розвитку*: матер. Міжнар. науково-практич. конф (Київ, 10 груд. 2021 р.). Київ: КПІ, 2021. С. 501-504

References:

1. European Commission. Coordinated Plan on Artificial Intelligence. EUR-Lex Access to European Union law. *eur-lex.europa.eu* Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:22ee84bb-fa04-11e8-a96d-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF [in English].

2. European Commission for the Efficiency of Justice. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. Council of Europe. *rm.coe.int* Retrieved from <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> [in English].

3. Danziger, S., Levav, J., Avnaim-Pesso, L. (2011). Extraneous factors in judicial decisions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108, 17, 6889–6892 [in English].

4. Beijing Internet Court launches online litigation service center. Beijing Internet Court. *english.bjinternetcourt.gov.cn* Retrieved from https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-07/01/c_190.htm [in English].

5. Du, G., Yu, M. Chinese Courts on Smart Phones. China Justice Observer. *www.chinajusticeobserver.com* Retrieved from <https://www.chinajusticeobserver.com/a/chinese-courts-on-smart-phones> [in English].

6. Qiao, S., Li, Z., Chen, B. (2022). How Technology is Changing Justice in China. *Judicature International*, 1–8 [in English].

7. How We Analyzed the COMPAS Recidivism Algorithm / J. Larson et al. ProPublica. *www.propublica.org* Retrieved from <https://www.propublica.org/article/how-we-analyzed-the-compas-recidivism-algorithm> [in English].

8. Rodrigo. Judge Frank Caprio dismisses a speeding violation to a 96 year old man, 2019. *www.youtube.com* Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=wJB3cXsYYak> [in English].

9. Good Morning Britain. U.S. Judge Went Viral for Dismissing a 96-Year-Old Man's Speeding Ticket | Good Morning Britain. *www.youtube.com* Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=9DldTM-2Gj4> [in English].

10. Joel, Tito. How AI can improve access to justice. Centre for Public Impact. *www.centreforpublicimpact.org* Retrieved from https://www.centreforpublicimpact.org/insights/joel-tito-ai-justice?__hstc=43953530.a297e9b26551b1d4b5596111d5202a20.1678111461963.1678111461963.1678111461963.1&__hssc=43953530.1.1678111461963&__hsfp=1656456446 [in English].

11. Virok Novotroïc'kogo rajonnogo sudu Hersons'koï oblasti vid 26 travvnja 2021 r. № 662/824/20 [Verdict of the Novotroitska District Court of the Kherson Region dated May 26, 2021 No. 662/824/20] [in Ukrainian].

12. Postanova Verhovnogo Sudu Ukraïni vid 25 ljutogo 2021 r. № 583/3295/19 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated February 25, 2021 No. 583/3295/19] [in Ukrainian].

13. Florence, G'sell (2022). The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence. *Global Perspectives on Law and Ethics*, 23,1-17 Retrieved from <http://surl.li/fhcbh> [in English].

14. Freitas, P. M., Andrade, F., Novais, P. Criminal Liability of Autonomous Agents: from the unthinkable to the plausible. *International Workshop : AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*, 145–156 [in English].

15. Radutnij, O. (2017). Kriminal'na vidpovidal'nist' shtuchnogo intelektu [Criminal liability of artificial intelligence]. *Informacija i pravo - Information and Law*, 2, 21/2017, 124–132 [in Ukrainian].

16. Denisov, S. F., Pavlov, V. G. (2021). Shtuchnij intelekt: teoretichni aspekti kriminal'noï vidpovidal'nosti [Artificial intelligence: theoretical aspects of criminal responsibility]. *Zlochinnist' i protidija ij v umovah singuljarnosti: tendencii ta innovacii - Crime and countermeasures in the singularity: trends and innovations*, 194–197 [in Ukrainian].

17. Oleg Prudivus: Kadrovij deficit u sudah – ce ne prosto problema, ce majzhe katastrofa [Oleg Prudivus: Personnel deficit in the courts is not just a problem, it is almost a disaster]. *Sudova vlada Ukraïni - Judicial power of Ukraine. court.gov.ua* Retrieved from <https://court.gov.ua/press/news/1235749/> [in Ukrainian].

18. Interv'ju z golovoju Gospodars'kogo sudu Sums'koï oblasti Zher'obkinoju Evgenieju Anatoliïvnoju. Gospodars'kij sud Sums'koï oblasti [Interview with the head of the Commercial Court of the Sumy region, Yevhenia Zherobkina. Commercial court of Sumy region]. *su.arbitr.gov.ua* Retrieved from <https://su.arbitr.gov.ua/sud5021/pres-centr/news/1256113/> [in Ukrainian].

19. Golova Kasacijnogo kriminal'nogo sudu u skladi VS Stanislav Kravchenko: Nam bude vazhko podolati kadrovu krizu cherez zvil'nenja suddiv ta trivalu proceduru priznachennja novih. *Sudova vlada Ukraïni* [Chairman of the Criminal Court of Cassation as part of the Supreme Court, Stanislav Kravchenko: It will be difficult for us to overcome the personnel crisis due to the dismissal of judges and the long procedure for appointing new ones. *Judicial power of Ukraine. court.gov.ua* Retrieved from <https://court.gov.ua/press/interview/1191079/> [in Ukrainian].

20. Proanalizujte Vash pozov – diznajtesja vashi shansi na uspih u sudovomu zasidanni. *Verdictum* [Analyze your lawsuit - find out your chances of success at the court hearing. *Verdictum. verdictum.ligazakon.net* Retrieved from <https://verdictum.ligazakon.net/prognosis> [in Ukrainian].

21. Udovenko, Zh.V., Zheltov, A.O. (2021). Dotrimannja prav ljudini v umovah vprovadzhenja shtuchnogo intelektu pravosuddja [Observance of human rights in the conditions of implementation of artificial intelligence of justice]. *Proceedings from: Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia «Pravove reguljuvannja suspil'nih vidnosin v umovah stalogo rozvitku» – The International Scientific and Practical Conference «Legal regulation of social relations in conditions of sustainable development»*. (pp. 501-504). Kiïv [in Ukrainian].